Valiokunnan lausunto SiVL 19/2025 vp─ U 62/2025 vp

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Erasmus+ -ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028—2034

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Erasmus+ -ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028—2034 (U 62/2025 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- opetusneuvos Kaisu Piiroinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Sanna Puura, opetus- ja kulttuuriministeriö
- yksikön päällikkö Mika Saarinen, Opetushallitus
- vaikuttamisen asiantuntija Annika Nevanpää, Nuorisoala ry
- korkeakoulupolitiikan erityisasiantuntija Roosa Veijola, Suomen opiskelijakuntien liitto — SAMOK ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- Suomen Olympiakomitea ry
- Suomen Opiskelija-Allianssi — OSKU ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

Hyväksytty
3.1

Valiokunnan lausunto SiVL 19/2025 vp

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028—2034. Samassa yhteydessä komissio julkaisi ehdotuksensa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Erasmus+ -ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028—2034 ja asetusten (EU) 2021/817 ja (EU) 2021/888 kumoamisesta (COM(2025) 549 final, Erasmus+ ohjelmaehdotus). Asetuksella ehdotetaan kumottavaksi nykyistä rahoituskautta varten perustettua Erasmus+ -ohjelmaa koskeva asetus sekä asetus Euroopan solidaarisuusjoukkoja koskevan ohjelman perustamisesta.

Valtioneuvoston kanta

Suomen ensivaiheen kantoja komission ehdotukseen EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028—2034 on muodostettu selvityksessä E 73/2025 vp, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttäen Suomen nettomaksuosuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Komission esittämät rahoituskehysehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Suomi pitää myös oikeansuuntaisina esityksiä investointien lisäämiseksi etenkin osaajien liikkuvuuteen (Erasmus+), mutta myös koulutukseen, luoviin aloihin, demokratiaan ja eurooppalaisiin arvoihin ja tunnistaa näiden merkityksen kilpailukyvylle ja kokonaisturvallisuudelle.

Kokonaisuudesta

Valtioneuvosto tarkastelee komission ehdotuksen yksityiskohtia osana rahoituskehyksen kokonaisuutta ja tarkentaa kantaansa neuvottelujen edetessä. Suomen lopulliset kannat muodostetaan neuvottelujen loppuvaiheessa muodostumassa olevan kokonaisuuden perusteella Suomen kokonaisetu huomioiden.

Komission ehdotusten rahoituksen mitoitukseen otetaan kantaa erikseen osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

Edellä esitettyjä valtioneuvoston kantoja täydennetään U-kirjelmällä seuraavasti:

Ohjelman yleiset tavoitteet

Valtioneuvosto kannattaa komission Erasmus+- ohjelmaehdotuksen tavoitteita ja pitää tärkeänä ohjelman säilymistä itsenäisenä ja yhtenäisenä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotus ohjelma-asetukseksi pyrkii jatkuvuuteen vahvistaen samalla Erasmus+ -ohjelman osallisuutta edistäviä toimia, ja painottaa Erasmus+:n olevan yksi unionin tunnetuimmista ohjelmista. Valtioneuvosto toteaa, että Erasmus-ohjelman kehittämistä on tärkeä jatkaa ja tulee varmistua, että ohjelman rahoitus on riittävä.

Valtioneuvosto pitää hyvänä ohjelmaehdotuksen sitomista vahvemmin yhteisesti tunnistettuihin tavoitteisiin. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Erasmus+:n vakiintuneena ytimenä oleva liikkuvuus olisi ohjelman keskeinen tavoite jatkossakin. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ohjelmaesitys takaa jatkuvuuden olemassa oleville lippulaiva-aloitteille, kuten Eurooppalaiset yliopistot (European Universities), Ammatillisen koulutuksen huippuyksiköt (Centres of Vocational Excellance) ja Opettaja-Akatemiat (Teacher Academics), joissa Suomi on menestynyt hyvin.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että oikeusvaltioperiaate säilyy Erasmus+ -ohjelman keskeisenä kivijalkana.

Neuvotteluiden edetessä valtioneuvosto pitää tärkeänä turvata jäsenmaiden vaikutusmahdollisuuksia ja että ohjelmakomitean tai vastaavan rooli selkeytetään neuvotteluiden aikana. Jäsenvaltioilla tulisi säilyä mahdollisuudet vaikuttaa ohjelman sisältöihin myös ohjelmakauden aikana. Valtioneuvosto seuraa ohjelma-asetuksessa kuvattua ohjelman rakenteen muutosta nykyisestä, ohjelma-asetuksen kolmesta avaintoimesta, ehdotuksessa olevaan kahteen pilariin ja pyrkii edistämään ohjelman tasapainon kannalta toimivaa kokonaisuutta ohjelmaneuvotteluiden edetessä.

Valtioneuvosto pitää lisäksi tärkeänä, että komissio keskustelee jäsenvaltioiden kanssa sen hallinnoiman ohjelmaosuuden toimeenpanosta ja yhteensovittamisesta, siten että löydetään riittävä tasapaino yhtäältä joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että tulevassa Erasmus+-ohjelmassa huomioitaisiin jatkossakin ympäristö- ja ilmastonmuutoksen torjunta yhtenä painopisteenä. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että ohjelman yhtenä painopisteenä on osallisuuden ja saavutettavuuden monipuolinen tukeminen.

Valtioneuvosto katsoo, että ohjelmarakenteessa esitettyjen temaattisten kärkien ja kasvusektorialojen osuus ei nouse liian suureksi muiden alojen rinnalla. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ohjelman indikaattorit ja tavoitteet tulevat yhdessä määritellyiksi ja että ne tukisivat ohjelman onnistunutta toimeenpanoa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Euroopan Solidaarisuusjoukot ja Erasmus+ -ohjelmien yhdistyessä säilyttäisiin molempien ohjelmien vahvuudet ja huomioitaisiin nuorisosektorin moninaiset toimijat.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Euroopan maantieteellinen moninaisuus ja siten eri maiden maantieteellinen sijainti huomioidaan kustannusperusteisuudessa myös jatkossa. Suomalaisten yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ohjelmaan, kuten myös Suomen houkuttelevuus kohdemaana ja hankepartnerina, on keskeistä varmistaa.

Koulutus

Valtioneuvosto näkee Erasmus+ -ohjelman merkittävänä työvälineenä kehittää koko koulutusketjun ml. varhaiskasvatuksen laatua, kansalaisten kansainvälisyysosaamista ja liikkuvuutta, opetushenkilöstön osaamisen kehittämistä ja opettajaliikkuvuutta sekä elinikäistä oppimista.

Valtioneuvosto kannattaa ohjelmaehdotuksessa ohjelman tavoitteiden kytkemistä entistä vahvemmin eurooppalaisen identiteetin, demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden rakentamiseen, ja että tässä kokonaisuudessa nähdään myös koulutussektorin keskeinen rooli.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että Erasmus+- ohjelmalla tuetaan asetusehdotuksen mukaan kumppanuuksia, yhteistyötä koulutuksen laadun ja innovaatioiden vahvistamiseksi sekä erilaista kokeellista toimintaa eri koulutusasteilla.

Nuoriso

Valtioneuvosto katsoo, että ohjelman tulisi jatkossakin rakentaa kestävää yhteiskuntaa sekä kasvattaa tulevaisuuteen ja demokraattisiin instituutioihin luottavaa sukupolvea, joka osallistuu aktiivisesti lähiyhteisöjen ja yhteiskuntien toimintaan. Tulevan Erasmus+ ohjelman toimeenpanossa nuorisosektorin rooli tulee tunnistaa ja tunnustaa.

Valtioneuvosto pitää tavoiteltavana sitä, että uudessa ohjelmassa huomioitaisiin nykyisten nuoriso-ohjelmien erityispiirteet omalla nuoriso-osiolla tai muulla menetelmällä. Erasmus+ -ohjelman tulisi vahvistaa nuorisotyön rakenteita ja kehittää sen laatua.

Erasmus+ -ohjelman tulisi tukea erilaisten hankemuotojen jatkumoa paikallisista hankkeista eurooppalaisen yhteistyön kautta kansainväliseen toimintaan. Valtioneuvoston tavoitteena on, että uudella ohjelmakaudella mahdollistettaisiin paikallistason solidaarisuushankkeet ja nuorten osallistumishankkeet, jotka tavoittavat hyvin erityisesti heikommassa asemassa olevia nuoria.

Urheilu

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti komission esitykseen urheilijoiden liikkuvuusjaksoista. Valtioneuvosto katsoo, että liikkuvuusjaksojen ensisijaisena tarkoituksena ei olisi urheilijoiden urheilu-urien edistäminen eikä harjoitusleirien tai kilpailujen rahoitusmekanismina toimiminen.

Liikkuvuushankkeissa tulisi erityisesti edistää ruohonjuuritasolla toimivien valmentajien, henkilöstön sekä vapaaehtoisten mahdollisuuksia parantaa osaamistaan, pätevyyttään ja hankkia uusia taitoja liikkuvuuden kautta toisessa organisaatiossa kehittäen näin ensisijaisesti liikunta- ja urheiluseurojen valmiuksia.

Ohjelman rahoitus

Komission ehdotusten rahoitusten mitoitukseen otetaan kantaa erikseen osana rahoituskehysten kokonaisuutta. Valtioneuvosto näkee, että ohjelman toimeenpanolle, ennakoitavuudelle ja suunnittelulle voisi olla eduksi tarkempi budjettiallokaatio.

Valtioneuvosto kannattaa ohjelma-asetuksessa esitettyjen muiden EU-rahoitusohjelmien synergiamahdollisuuksien esilläpitoa Erasmus+ -ohjelman toimien tukemisessa.

Kansainvälinen yhteistyö

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti ohjelman laajentamiseen sellaisten kolmansien maiden kanssa, joilla on jo vakiintunutta yhteistyötä EU:n kanssa kuten Norja, Islanti, Yhdistynyt kuningaskunta ja Sveitsi. Sen sijaan muiden kolmansien maiden osalta Suomi korostaa tarvetta huolelliseen arviointiin, jotta osallistuminen ei vaaranna komission ehdotuksen lähtökohtaa kolmansien maiden ja jäsenmaiden velvoitteiden keskinäisestä oikeasuhtaisuudesta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Ehdotuksen mukaisella asetuksella on tarkoitus perustaa EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheilualan toimintaohjelma Erasmus+ sekä vahvistaa ohjelman tavoitteet, sen talousarvio vuosiksi 2028—2034, unionin rahoituksen muodot ja rahoituksen myöntämistä koskevat säännöt. Asetusehdotuksen 3 artiklan mukaan ohjelman yleisenä tavoitteena on parantaa Euroopan selviytymiskykyä, kilpailukykyä ja yhtenäisyyttä edistämällä laadukasta elinikäistä oppimista ja antamalla kaikille mahdollisuus hankkia parempia taitoja ja osaamista elämää ja työpaikkoja varten sekä samalla edistää unionin arvoja, osallistumista demokratiatoimintaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan, solidaarisuutta, sosiaalista osallisuutta ja yhtäläisiä mahdollisuuksia EU:ssa ja sen ulkopuolella. Sivistysvaliokunta kannattaa valtioneuvoston tavoin ohjelmaehdotuksen tavoitteita. Kuten asiantuntijalausunnossa todetaan, osaamiseen ja koulutukseen panostaminen vahvistaa Euroopan kilpailukykyä, mutta myös yhteiskuntien resilienssiä ja nuorten yhdenvertaisia tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Komission ehdotuksen mukaan Euroopan solidaarisuusjoukot yhdistetään Erasmus+ -ohjelmaan, jolloin ohjelma kattaa myös vapaaehtoistoiminnan, nuorten solidaarisuustoiminnan ja humanitaarisen avun joukot. Ohjelman on tarkoitus toimia yhden luukun periaatteella nuorille, joten ehdotetun muutoksen tarkoituksena on selkiyttää ohjelmahallintoa ja mahdollisuuksien tarjoamista nuorille. Valiokunta uudistaa aiemmin esille nostamansa tarpeen kiinnittää huomiota ohjelmien perinteisten vahvuuksien ja jatkuvuuden turvaamiseen eri ohjelmien yhdistyessä ja niiden rakenteiden uudistuessa (SiVL 11/2025 vp).

Sivistysvaliokunta pitää valtioneuvoston kannan mukaisesti tärkeänä, että Erasmus+ -ohjelma säilyy itsenäisenä ja että Erasmus+ -ohjelman vakiintuneena ytimenä oleva liikkuvuus olisi jatkossakin ohjelman keskeinen tavoite. Saadun selvityksen mukaan liikkuvuusjaksojen määrä on

ollut laskussa erityisesti korkeakoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Valiokunta tunnistaa, että mm. opintososiaaliset edut, opiskelijoiden erilaiset perhetilanteet ja mahdollisuus sisällyttää vaihtojakso osaksi tutkintoa ovat opiskelijaliikkuvuuden määrään vaikuttavia tekijöitä. Tulevalla ohjelmakaudella on tarpeen kiinnittää huomiota siihen, että ohjelman rahoitus ja siitä tiedottaminen tukevat liikkuvuutta parhaalla mahdollisella tavalla.

Asetusehdotuksen osallisuutta ja moninaisuutta edistäviä tukitoimenpiteitä koskevan 8 artiklan mukaan komissio tukee kaikkien mahdollisuuksia osallistua ohjelmaan varhaisesta iästä alkaen ja sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Valiokunta yhtyy asiantuntijalausunnon näkemykseen siitä, että saavutettavuuden ja inkluusion tulee olla Erasmus+-ohjelmaa ohjaava periaate eikä pelkästään tavoite.

Rahoitus

Valiokunta on EU:n monivuotista rahoituskehystä vuosille 2028—2034 koskevaa ehdotusta käsitellessään (SiVL 11/2025 vp) todennut, että investointien lisääminen etenkin osaajien liikkuvuuteen, mutta myös koulutukseen ja osaamiseen yleensä, nuoriin sekä urheiluun ja liikuntaan on kannatettavaa. Valiokunta on lisäksi todennut esittävänsä tarkemmat kantansa toimialaansa liittyvistä EU-ohjelmista niitä koskevien U-kirjelmien käsittelyn yhteydessä.

Komissio ehdottaa EU:n tulevassa monivuotisessa rahoituskehyksessä merkittävästi lisää investointeja tutkimukseen, koulutukseen, nuorisoon ja urheilusektoriin. Osana tätä uudelle Erasmus+ -ohjelmalle ehdotetaan 36,186 miljardin euron budjettia (vuoden 2025 hinnoin). Tämä merkitsee lähes 30 prosentin kasvua verrattuna nykyiseen, vuonna 2027 päättyvään ohjelmakauteen. Kasvavasta ohjelmabudjetista huolimatta Erasmuksen suhteellinen rahoitusosuus pienenee. Nykyisellä rahoituskaudella osuus EU:n kokonaisbudjetista on noin 2,55 % ja uusi ehdotettu budjetti noin 2,17 % ehdotetusta. Valiokunta pitää huolestuttavana, että Erasmus+ -budjetin reaalinen osuus koko EU:n rahoituskehyksestä on komission ehdottamasta budjettilisäyksestä huolimatta laskusuunnassa. Valtioneuvoston kannan mukaisesti tulee varmistua siitä, että ohjelman rahoitus on riittävä.

Valtioneuvoston U-kirjelmän mukaan edellisellä ohjelmakaudella 2014—2020 Erasmus+ -ulkomaanjaksolle on osallistunut 150 000 suomalaista. Asiantuntijalausunnossa todetaan, että Suomessa ohjelma rahoittaa nykyään vuosittain noin 26 000 henkilön ulkomaan liikkuvuus- tai muuta oppimiskokemusta ja siihen osallistuu Suomesta noin 1 100 organisaatiota eri sektoreilta vuositasolla. Suomi on ollut Erasmus+ -ohjelmassa historiallisesti nettohyötyjä, eli Suomeen myönnetty Erasmus+ -rahoitus käytetään täysimääräisesti kaikilla sektoreilla ja se on korkeampi kuin Suomen laskennallinen maksuosuus (1,7 %): suomalaisten osuus Erasmus+ -rahoituksesta on ollut tällä ohjelmakaudella noin 1,9 % ja suoraan komissiosta rahoitetussa, EU-tasolla kilpaillussa kehittämistoiminnassa 3,4 %. Näin ollen Erasmus+ -ohjelman saanto on Suomelle erittäin hyvä, ja tähän tulee pyrkiä myös jatkossa.

Useassa asiantuntijalausunnossa on kiinnitetty huomiota siihen, että komission esityksessä ei ole allokoitu rahoitusta ohjelman eri sektoreille tai koulutusasteille ja että liiallinen joustavuus ohjelman budjettijaon sisällä voi johtaa heikkoon ennakoitavuuteen ja lisätä epävarmuutta rahoituksen saajien keskuudessa. Myös valtioneuvoston kantaan on kirjattu, että tarkempi budjettiallokaa-

tio voisi olla eduksi ohjelman toimeenpanolle, ennakoitavuudelle ja suunnitellulle. Sivistysvaliokunta yhtyy asiantuntijalausunnon näkemykseen siitä, että ohjelman toimeenpanon ja hallinnoinnin ennakoitavuuden näkökulmasta sektorikohtainen minimibudjettijako voisi olla toivottava ratkaisu, joka turvaisi sopivan tasapainon tarvittavan ennustettavuuden ja joustavuuden välillä.

Urheilu

Valiokunta suhtautuu valtioneuvoston tavoin varauksellisesti komission esitykseen urheilijoiden liikkuvuusjaksoista. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan liikkuvuusjaksojen ensisijaisena tarkoituksena ei tule olla urheilijoiden urheilu-urien edistäminen eikä harjoitusleirien tai kilpailujen rahoitusmekanismina toimiminen, vaan liikkuvuushankkeissa tulee edistää erityisesti ruohonjuuritasolla toimivien valmentajien ja henkilöstön mahdollisuuksia parantaa osaamistaan ja pätevyyttään.

Jatkoneuvotteluissa lisäksi huomioon otettavaa

Students at Risk -toiminta. Komission esityksessä Erasmus+ -ohjelmaksi yhtenä uutena elementtinä mainitaan humanitaarisen avun väline. Asiantuntijalausunnossa on tuotu esiin, että tähän välineeseen olisi tarkoituksenmukaista sisällyttää Students at Risk -mekanismi tukemaan opiskelijoita, joilta on evätty pääsy koulutukseen poliittisen vainon, konfliktien tai humanitaaristen kriisien vuoksi. Mekanismin kehittäminen EU-tasolla on nähty asiantuntijalausunnossa järkeväksi järjestelmien yhdenmukaisuuden, yhteentoimivuuden, koordinaation ja resurssitehokkuuden näkökulmasta. Valiokunta katsoo, että asiaa on syytä tarkastella asetuksen jatkoneuvottelujen yhteydessä.

Jäsenvaltion vaikutusmahdollisuudet. Komission ehdotuksessa ei ole kuvattu jäsenmaiden osallistumismahdollisuuksia eikä ehdotus sisällä nykyisen Erasmus+ -ohjelman mukaista ohjelmakomiteaa tai muita vastaavia rakenteita. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä turvata jäsenmaiden mahdollisuudet vaikuttaa ohjelman sisältöihin myös ohjelmakauden aikana. Sivistysvaliokunta on aiemmin (SiVL 17/2025 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että osaamisunioniin, perustaitoja koskevaan toimintasuunnitelmaan ja STEM-aineiden opetusta koskevaan strategiseen suunnitelmaan liittyviin tiedonantoihin sisältyvien ehdotusten toteutuessa suurin osa niistä vahvistaisi komission omaa asemaa aloilla, joilla sen rooli on perussopimusten mukaan niukka. Sivistysvaliokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena vahvistaa komission roolia koulutusta, nuorisoa, urheilua tai kulttuuria koskevilla sektoreilla, joten on tärkeää varmistaa, ettei EU-tason toimilla rapauteta jäsenvaltioiden toimivaltaa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Sivistysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto SiVL 19/2025 vp

Helsingissä 9.12.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Oskari Valtola kok
varajäsen Johan Kvarnström sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen